

Kazimiera Zawisłak

Katedra Ogólnej Uprawy Roli i Roślin ART w Olsztynie

Płodozmian spoiwem ekologii z ekonomią w rolnictwie jutra ogólnopolska konferencja naukowa Olsztyn 13 października 1995 r.

Wprowadzenie

Konferencję zorganizowała Katedra Ogólnej Uprawy Roli i Roślin ART w Olsztynie z inspiracji i przy wsparciu finansowym Komitetu Uprawy Roślin V Wydziału Polskiej Akademii Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Nauk Agrotechnicznych z okazji nadania Profesorowi Witoldowi Niewiadomskiemu, członkowi rzeczywistemu PAN, tytułu Doktora Honoris Causa Akademii Rolniczo-Technicznej im. Michała Oczapowskiego w Olsztynie. Dzień 12.10.1995 poświęcono Uczonemu, który zagadnieniu ochrony i racjonalnego użytkowania ekosystemów polnych nadał wysoką rangę. Dokumentował ją podczas kompleksowych badań i projektowania właściwej struktury użytkowania gleby terenów falistych Pojezierza Mazurskiego, studiów nad degradacją gleb podczas uprawy roli i zbioru ziemiopłodów ciężkimi maszynami i środkami transportu polowego, badań zagrożeń wynikających z intensyfikacji produkcji roślinnej przez nadmierną jej chemizację nawozową i pestycydową, wreszcie w wyniku rozwijania skrajnej specjalizacji na pograniczu monokultur.

Prof. W. Niewiadomski przez 20 lat kierował dwustronną współpracą naukową bratnich Katedr Ogólnej Uprawy Roli i Roślin własnej Uczelni i b. Wyższej Szkoły Rolniczej, obecnie Uniwersytetu Rolniczo-Leśnego im. Mendla w Brnie. Przez cykliczne seminaria organizowane na przemian w Olsztynie i Brnie skupił wokół tematu "Uprawa roślin w specjalistycznych płodozmianach a zmęczenie gleby" pracowników naukowych z zakresu produkcji roślinnej Polski i b. Czechosłowacji. Seminaria polsko-czeskie (1978, 1984, 1991) i czesko-polskie (1980, 1987) dotyczące płodozmianów oraz wydanie 10 zbiorów prac naukowych przyniosły nadspodziewany dorobek twórczy. Dał temu wyraz w niedawno opublikowanym artykule naukowym pt. "Nauka o płodozmianach – stan i perspektywy" (PNR 3, 1995).

Hasło i cele konferencji

Hasło konferencji nawiązywało do pracy profesora W. Niewiadomskiego pt. "Rolnictwo jutra" przedstawionej na Ogólnopolskim Sympozjum Fitopatologicznym w Olsztynie w 1993 roku i ogłoszonej w zbiorze prac pod red. prof. J. Mikołajskiej nt. Biotyczne środowisko uprawne a zagrożenie chorobowe roślin (ZG PTFiT – ART Olsztyn, 1993). W prognostycznych rozważaniach autor wskazał na potrzebę rozwijania rolnictwa proekologicznego, w którym płodozmian – jako centralne ogniwo polowej produkcji roślinnej – zajmie właściwe miejsce. Jako bezinwestycyjny czynnik plonotwórczy i plonochronny płodozmian łączy ekologię z ekonomią i techniką rolniczą, często w powiązaniu z zaszłościami kulturowymi i nawykowymi uwarunkowanymi historycznie.

W oryginalnym hasle "Płodozmian spoiwem ekologii z ekonomią ..." pragnęliśmy zwrócić uwagę uczestników konferencji na to, że aby nadać wynikom badań płodozmianowych wdrożeniowy charakter – nie wystarczy zajmować się tylko wskaźnikami ekologicznymi i produkcyjnymi przy marginalnym lub całkowitym pomijaniu treści ekonomicznych. W rozwijaniu teorii i w zaleceniach praktycznych istnieje niezbędność racjonalnego godzenia dwóch przeciwstawnie działających sił wpływających na strukturę zasiewów, a następnie na organizację produkcji roślinnej. Z jednej strony są to prawa ekologiczne przemawiające za potrzebą wielokierunkowości w doborze gatunków, a z drugiej – prawa rynkowe dyktujące specjalizację.

W dotychczasowych studiach wiele uwagi poświęcono opracowaniu tak zwanych progów biologicznych, czyli dopuszczalnych granic specjalizacji w uprawie zbóż, ziemniaka, buraka cukrowego i innych gatunków. Część tych wieloletnich badań zobrazowano wskaźnikami ekonomicznymi. W dobie ogólnoeuropejskiej tendencji ku szeroko pojętej ekologizacji rolnictwa ekonomiści znajdują w tych treściach atrakcyjny temat dla swoich badań.

Analiza płodozmianu z punktu widzenia jego funkcji regulacyjnych, ochronnych, organizacyjnych i ekonomicznych w różnych systemach produkcji roślinnej (ekstensywnym, ekologicznym, zintegrowanym i konwencjonalnym) jest istotna dla pogłębienia teorii zmianowania roślin i ochrony gleby przez jej poprawne użytkowanie. Tak zgromadzony materiał monograficzny pozwoli też na pogłębienie w tym zakresie studiów akademickich, a także opracowanie materiału służącego do upowszechniania istoty znaczenia płodozmianu w ekologizacji rolnictwa.

Uczestnicy konferencji

Konferencja zgromadziła 120 uczestników, przedstawicieli jednoimiennych katedr Ogólnej Uprawy Roli i Roślin oraz pokrewnych katedr z uczelni rolniczych,

katedr Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa SGGW w Warszawie i AR w Krakowie oraz instytutów resortowych: IUNG, IHAR, IZ, przedstawiciele doradców ODR i administracji rolnej, średnich szkół rolniczych oraz rolników praktyków. Rangę spotkania podniosła obecność członków Polskiej Akademii Nauk – prof. W. Niewiadomskiego, prof. S. Nawrockiego i prof. L. Malickiego. Zagraniczne ośrodki naukowe reprezentowali przedstawiciele z Uniwersytetu Rolniczo-Leśnego im. Mendla w Brnie na Morawach, z Uniwersytetu południowych Czech w Czeskich Budziejowicach oraz z Instytutu Agroekologii w Michalovcach w Słowacji.

Tematyka konferencji

Na konferencji przedstawiono 11 monograficznych referatów i 4 koreferaty zamówione u specjalistów z kraju oraz z Uniwersytetu Rolniczo-Leśnego w Brnie. Uczestnicy otrzymali ich streszczenia w języku polskim i angielskim. Ograniczony czas nie zezwolił na przedstawienie wszystkich 52 oryginalnych prac nawiązujących do hasła konferencji. Skoncentrowano się na wysłuchaniu i przedyskutowaniu następujących wystąpień:

- Progi polskiego rolnictwa (W. Niewiadomski);
- Crop rotation as a of soil bioenergetical potential (J. Krejčíř);
- Siedliskowe uwarunkowania płodozmianów (S. Nawrocki);
- Znaczenie resztek poźniwnych w płodozmianie (L. Malicki);
- Regulacyjne i ochronne funkcje płodozmianu (K. Zawislak);
- Zmianowanie roślin a zmęczenie gleby (A. Gawrońska);
- Płodozmian w różnych systemach produkcji roślinnej (J. Krzymuski);
- Płodozmian w rolnictwie integrowanym (J. Kuś);
- Przyszłość monokultur w rolnictwie europejskim (A. Bleharczyk, J. Pudełko);
- Substancje biologicznie czynne pod monokulturą żyta (L. Szajdak, L. Ryszowski);
- Conditions for creating functional crop rotation (F. Kostelanský);
- Agrotechniczne uwarunkowania płodozmianu (J. Nowicki, M. Marks);
- Techniczne i ekonomiczne uwarunkowania płodozmianu (S. Dzienia);
- Gospodarka przestrzenna podstawą zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (R. Cymerman, A. Hopfer);
- Rola i miejsce płodozmianu w kształtowaniu organizacji i ekonomiki gospodarstwa rolnego (B. Klepacki, A. Grontkowska);
- Płodozmian w nauce i praktyce ekonomiki i organizacji rolnictwa (E. Otoliński).

Przeanalizowano w nich ekologiczną i ekonomiczną rolę płodozmianu, a także niektóre zagadnienia teoretyczne (zmęczenie gleby, bioenergetyczny potencjał gleby, resztki poźniwne jako źródło masy organicznej, substancje biologicznie aktywne).

W dyskusji poruszono także taką problematykę, jak: kryteria oceny i metody badań zmęczenia gleby, tempo rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce i w Europie, terminologia systemów rolniczych, produktywność płodozmianów o różnej strukturze zasiewów, specjalistyczne płodozmiany zbożowe i paszowe, znaczenie mechanizacji i rynku rolnego w kształtowaniu struktury zasiewów i ich konsekwencja w projektowaniu płodozmianów. Ponadto podniesiono zagadnienia potrzebnych kierunków badań na przyszłość: kryteria oceny zmęczenia gleby, dopuszczalne granice uproszczeń w różnych systemach rolniczych, ekonomiczna ocena płodozmianów, rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce i Europie.

Wszystkie nadesłane na konferencję prace po uzyskaniu pozytywnych recenzji będą wydrukowane w I i III kwartale 1996 roku w dwóch specjalnych zeszytach w ramach "Acta Academiae Agriculturae ac Technicae Olstenensis", w serii Agricultura.

Uwagi końcowe

Konferencja dała impuls do rozwijania pracy badawczej i opracowań redakcyjnych nad określeniem i skwantyfikowaniem regulacyjnych, ochronnych, organizacyjnych i produkcyjnych oraz ekonomicznych funkcji płodozmianu, znaczenia siedliskowych, technicznych i ekonomicznych czynników w kształtowaniu struktury zasiewów i płodozmianu, znaczenia płodozmianu w konwencjonalnym – intensywnym, zintegrowanym – średnio intensywnym i ekologicznym systemie uprawy roślin.

Konferencja dostarczyła materiałów na potrzeby dydaktyczne szkół wyższych i średnich, powszechnego szkolenia terenowej kadry inżynierskiej oraz w zakresie pracy urzędniczej w modernizowanych gospodarstwach rodzinnych i nowo organizowanych gospodarstwach dzierżawnych na gruntach Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Podziękowanie

Organizatorzy uroczystości i konferencji naukowej wyrażają uprzejme podziękowanie przedsiębiorstwom rolnym, zakładom przetwórczym oraz instytucjom gospodarczym północnej Polski i centralnym w Warszawie, które jako darczyńcy świadczyli nam pomoc finansową lub rzeczową umożliwiając realizację naszych przedsięwzięć naukowych.